

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΠΑΤΡΩΝ
UNIVERSITY OF PATRAS

ΑΝΟΙΚΤΑ ακαδημαϊκά
μαθήματα ΠΠ

Φιλοσοφία της παιδείας

Ενότητα 1^η : Εισαγωγή στη Φιλοσοφία της Παιδείας

Ρένια Γασπαράτου

Σχολή Ανθρωπιστικών & Κοινωνικών Επιστημών

Τμήμα Επιστημών της Εκπαίδευσης & της Αγωγής στην Προσχολική
Ηλικία

Ρ. Γασπαράτου

Φιλοσοφία της παιδείας

Σκοποί ενότητας

- να γίνει περιγραφή
 - των βασικών ερωτημάτων & επιδιώξεων των φιλοσόφων της παιδείας
 - της σχέσης της φιλοσοφίας της παιδείας με τους υπόλοιπους κλάδους της φιλοσοφίας
- να γίνει ενημέρωση για το περιεχόμενο του μαθήματος

Ρ. Γασπαράτου

Φιλοσοφία της παιδείας

Περιεχόμενα ενότητας

- Στην συγκεκριμένη ενότητα γίνεται μια εισαγωγή στην προβληματική της φιλοσοφίας της παιδείας και στη σχέση της με τους υπόλοιπους φιλοσοφικούς κλάδους.

Ρ. Γασπαράτου

Φιλοσοφία της παιδείας

“Φιλοσοφία της παιδείας”

Η φιλοσοφία ρωτά για την τυπική & άτυπη εκπαίδευση,
για τους σκοπούς και τους φορείς της,
για τις σχέσεις, τις μεθόδους & τα ιδανικά που διέπουν την εκπαιδευτική
διαδικασία

Ρ. Γασπαράτου

Φιλοσοφία της παιδείας

Οι κυριότεροι κλάδοι της φιλοσοφίας είναι:

- η γνωσιολογία ή φιλοσοφία της γνώσης
 - η μεταφυσική ή οντολογία
 - η πρακτική φιλοσοφία (ηθική, πολιτική φιλοσοφία, αισθητική)
-
- Σε ποιον ή ποιούς κλάδους ανήκει η φιλοσοφία της παιδείας;

P. Γασπαράτου

Φιλοσοφία της παιδείας

Οι κυριότεροι κλάδοι της φιλοσοφίας είναι:

- η γνωσιολογία ή φιλοσοφία της γνώσης
- η μεταφυσική ή οντολογία
- η πρακτική φιλοσοφία (ηθική, πολιτική φιλοσοφία, αισθητική)

Η φιλοσοφία της παιδείας έτσι, σχετίζεται και με τους τρεις κλάδους:

- με την οντολογία διότι την ενδιαφέρουν ερωτήματα όπως *τι είναι ο άνθρωπος και αν υπάρχουν κάποιες αξίες βάσει των οποίων θα πρέπει να μεγαλώνει*
- με τη γνωσιολογία επειδή την αφορούν ζητήματα όπως *τι είναι γνώση και μάθηση, πώς πρέπει να δικαιολογώ τις πεποιθήσεις μου κ.λπ.*
- με την πρακτική φιλοσοφία, καθώς ρωτά *ποιες ηθικές, πολιτικές και αισθητικές αξίες θα πρέπει να ρυθμίζουν την ζωή και την εκπαίδευση του ανθρώπου*

Ρ. Γασπαράτου

Φιλοσοφία της παιδείας

- Οι φιλόσοφοι, μεταξύ άλλων, προσπαθούν:
 - να αποσαφηνίσουν γενικές και αφηρημένες έννοιες
 - να αιτιολογήσουν βασικές μας πεποιθήσεις
 - να διαμορφώσουν μια συνεκτική θεώρηση του ανθρώπου μέσα στον κόσμο
 - να αναδείξουν αρχές και αξίες που θα νοηματοδοτήσουν τη ζωή μας

Ρ. Γασπαράτου

Φιλοσοφία της παιδείας

- Παρομοίως, και οι φιλόσοφοι της παιδείας, μεταξύ άλλων, επιδιώκουν:
 - να αποσαφηνίσουν γενικές και αφηρημένες έννοιες
 - να αιτιολογήσουν βασικές μας πεποιθήσεις
 - να διαμορφώσουν μια συνεκτική θεώρηση του ανθρώπου μέσα στον κόσμο
 - να αναδείξουν αρχές και αξίες που θα νοηματοδοτήσουν τη ζωή μας

Ρ. Γασπαράτου

Φιλοσοφία της παιδείας

- Οι φιλόσοφοι της παιδείας, μεταξύ άλλων, επιδιώκουν:
 - να αποσαφηνίσουν γενικές και αφηρημένες έννοιες
 - να αιτιολογήσουν βασικές μας πεποιθήσεις
 - να διαμορφώσουν μια συνεκτική θεώρηση του ανθρώπου μέσα στον κόσμο
 - να αναδείξουν αρχές και αξίες που θα νοηματοδοτήσουν τη ζωή μας

Ρ. Γασπαράτου

Φιλοσοφία της παιδείας

- Θα κάνουμε διασάφηση εννοιών, π.χ.:
 - τι εννοούμε με τον όρο *παιδεία*;
 - ποιον/ποια λέμε *πεπαιδευμένο/-η*; τι χαρακτηριστικά έχει αυτή/ αυτός;

P. Γασπαράτου

Φιλοσοφία της παιδείας

Ο R. Peters στο “Education and the educated man” αναλύει την έννοια της παιδείας:

- *πρόκειται για τη μετάδοση κάποιου πράγματος που είναι άξιο για όσους αφοσιώνονται σε αυτό*
- *εμπειρικλείει γνώση και κατανόηση και επίσης ένα είδος γνωστικού ορίζοντα.*
- *αποκλείει τουλάχιστον κάποιες διαδικασίες μετάδοσης της γνώσης λόγω του ότι δεν ανταποκρίνονται στη θεληματική και συνειδητή παρουσία του μαθητή*

τι σημαίνουν οι τρεις όροι που θέτει ο Peters;

είναι ένας καλός ορισμός;

P. Γασπαράτου

Φιλοσοφία της παιδείας

R. Peters, “Education and the educated man”

- *πρόκειται για τη μετάδοση κάποιου πράγματος που είναι άξιο για όσους αφοσιώνονται σε αυτό*
- *εμπεικλείει γνώση και κατανόηση και επίσης ένα είδος γνωστικού ορίζοντα.*
- *αποκλείει τουλάχιστον κάποιες διαδικασίες μετάδοσης της γνώσης λόγω του ότι δεν ανταποκρίνονται στη θεληματική και συνειδητή παρουσία του μαθητή*
- Ένας σεξιστικός ορισμός;

J. R. Martin: ο Peters, αλλά και όλη η σύγχρονη εκπαιδευτική πρακτική, ταυτίζει τον “πεπαιδευμένο άνθρωπο” με το κυρίαρχο αντρικό πρότυπο

Ρ. Γασπαράτου

Φιλοσοφία της παιδείας

- Οι φιλόσοφοι της παιδείας, μεταξύ άλλων, επιδιώκουν:
 - να αποσαφηνίσουν γενικές και αφηρημένες έννοιες
 - να αιτιολογήσουν βασικές μας πεποιθήσεις
 - να διαμορφώσουν μια συνεκτική θεώρηση του ανθρώπου μέσα στον κόσμο
 - να αναδείξουν αρχές και αξίες που θα νοηματοδοτήσουν τη ζωή μας

Ρ. Γασπαράτου

Φιλοσοφία της παιδείας

- Θα προσπαθήσουμε να αιτιολογήσουμε βασικές μας πεποιθήσεις, ρωτώντας π.χ.:
 - είναι καλό πράγμα η εκπαίδευση;
 - γιατί να εκπαιδεύσω άλλους;

Ρ. Γασπαράτου

Φιλοσοφία της παιδείας

- Οι φιλόσοφοι της παιδείας, μεταξύ άλλων, επιδιώκουν:
 - να αποσαφηνίσουν γενικές και αφηρημένες έννοιες
 - να αιτιολογήσουν βασικές μας πεποιθήσεις
 - να διαμορφώσουν μια συνεκτική θεώρηση του ανθρώπου μέσα στον κόσμο
 - να αναδείξουν αρχές και αξίες που θα νοηματοδοτήσουν τη ζωή μας

Ρ. Γασπαράτου

Φιλοσοφία της παιδείας

- Δεν μπορούμε να μιλήσουμε για την *παιδεία*, αν δεν μιλήσουμε επίσης για:

- γνώση και μάθηση
- πολιτεία και πολιτική
- κοινωνία
- γλώσσα
- ηθική
- αισθητική
- τον άνθρωπο γενικά...

P. Γασπαράτου

Φιλοσοφία της παιδείας

Θα συζητήσουμε επίσης ποια είναι η σχέση της παιδείας με άλλες έννοιες, π.χ.:

αγωγή

μάθηση

εκπαίδευση

διαπαιδαγώγηση

μόρφωση

καλλιέργεια

...

σχολείο

πειθαρχία

αυτονομία

κοινωνικοποίηση

αισθητική

ηθική

...

δάσκαλος

κράτος

γονιός

...

ευτυχία

αυτοεκτίμηση

αναλυτικό πρόγραμμα

γνώση

αλήθεια

P. Γασπαράτου

Φιλοσοφία της παιδείας

- Ποια η σχέση μεταξύ επιστημών της αγωγής και φιλοσοφίας της παιδείας;
 - θέτει ερωτήματα
 - συνδέει τα ευρήματα των επιστημών της αγωγής
 - προτείνει *τους σκοπούς* τους οποίους μια διαδικασία αγωγής θα πρέπει να επιδιώκει, αλλά και *τα μέσα* τα οποία θα πρέπει να χρησιμοποιεί
 - εξετάζει την παιδαγωγική σχέση και τα κίνητρα που καθοδηγούν μαθητές και παιδαγωγούς
 - διασαφηνίζει και συνδέει βασικές έννοιες σχετικές με την αγωγή, έννοιες τις οποίες οι υπόλοιπες επιστήμες χρησιμοποιούν ως εργαλεία
 - κρίνει εκπαιδευτικές πρακτικές, συνειρμούς και προκαταλήψεις
 - συμβάλει στην κατανόηση του φαινομένου της αγωγής/παιδείας/εκπαίδευσης

Ρ. Γασπαράτου

Φιλοσοφία της παιδείας

- Η φιλοσοφία πριν και μετά τις επιστήμες αγωγής

Η φιλοσοφία διαφοροποιείται από τις επιστήμες κυρίως ως προς την γενικότητα και τον ιδιαίτερο χαρακτήρα των «ανοικτών» ερωτημάτων της. Έρχεται:

- «πριν» από τις επιστήμες για να συντελέσει στη διαμόρφωση των εννοιών και των μεθόδων τους
- «μετά» από αυτές για να ερμηνεύσει τα πορίσματά τους

Ρ. Γασπαράτου

Φιλοσοφία της παιδείας

- Οι φιλόσοφοι της παιδείας, μεταξύ άλλων, επιδιώκουν:
 - να αποσαφηνίσουν γενικές και αφηρημένες έννοιες
 - να αιτιολογήσουν βασικές μας πεποιθήσεις
 - να διαμορφώσουν μια συνεκτική θεώρηση του ανθρώπου μέσα στον κόσμο
 - να αναδείξουν αρχές και αξίες που θα νοηματοδοτήσουν τη ζωή μας

Ρ. Γασπαράτου

Φιλοσοφία της παιδείας

Η φιλοσοφία αναδεικνύει αρχές και αξίες:

Η διπλή κανονιστικότητα της φιλοσοφίας της παιδείας

Η κανονιστικότητα της φιλοσοφίας

Η κανονιστικότητα της παιδείας

P. Γασπαράτου

Φιλοσοφία της παιδείας

- Το φετινό μενού: μια θεματική εισαγωγή
- Θα συζητήσουμε για βασικά προβλήματα της φιλοσοφίας της εκπαίδευσης:
 - ποιός είναι ο σκοπός της εκπαίδευσης;
 - χρειαζόμαστε δασκάλες και διδασκαλία;
 - θα πρέπει το κράτος να εμπλέκεται στην εκπαίδευση;
 - θα πρέπει οι γονείς να εμπλέκονται στην εκπαίδευση;
 - με ποιά κριτήρια θα αποφασίσουμε τι θα διδάξουμε;
 - με ποιά κριτήρια θα αποφασίσουμε ποιόν θα διδάξουμε;
- Παράρτημα & εργαστήριο: Φιλοσοφία με/για Παιδιά & Εφήβους

Ρ. Γασπαράτου

Φιλοσοφία της παιδείας

Ο σκοπός του μαθήματος:

- να κατανοήσουμε πόσο σύνθετο φαινόμενο είναι το φαινόμενο της εκπαίδευσης
- να εξετάσουμε τις έννοιες που χρησιμοποιούμε και τις πεποιθήσεις που έχουμε σε σχέση με την εκπαίδευση
- να συζητήσουμε απόψεις φιλοσόφων και κινημάτων που έχουν επηρεάσει την εικόνα που έχουμε για την εκπαίδευση
- να αναπτύξουμε την κριτική μας σκέψη

Ρ. Γασπαράτου

Φιλοσοφία της παιδείας

- Τι θα κάνουμε εδώ φέτος;

... ό,τι κάνουν οι φιλόσοφοι

- Θα διασαφηνίσουμε έννοιες
- Θα προσπαθήσουμε να αιτιολογήσουμε πεπιοθήσεις
- Θα προσπαθήσουμε να συνδέσουμε γνώσεις
- Θα αξιολογήσουμε ιδέες και απόψεις
- Θα αναδείξουμε αξίες που νοηματοδοτούν τον κόσμο γύρω μας

Ρ. Γασπαράτου

Φιλοσοφία της παιδείας

- Τι θα κάνουμε εδώ φέτος;

σε κάθε μάθημα:

- ένα φιλοσοφικό ερώτημα
- πολλές ενδεχόμενες απαντήσεις
 - διασάφηση, επεξήγηση, κατανόηση
 - έλεγχος

Ρ. Γασπαράτου

Φιλοσοφία της παιδείας

Οι κανόνες:

- αφήνουμε τη “φυσική στάση” μας για τον κόσμο έξω από την πόρτα
- προσπαθούμε να κατανοήσουμε το πρόβλημα και τις θέσεις που διατυπώνονται
- ελέγχουμε τις απόψεις που διατυπώνονται
- ακούμε τους άλλους & μιλάμε στους άλλους με σεβασμό
- παίζουμε τον “συνήγορο του διαβόλου”

Ρ. Γασπαράτου

Φιλοσοφία της παιδείας

- Το φετινό μενού:
- **βασικά προβλήματα της (φιλοσοφίας της) εκπαίδευσης:**
 - ποιός είναι ο σκοπός της εκπαίδευσης;
 - χρειαζόμαστε δασκάλες και διδασκαλία;
 - θα πρέπει το κράτος να εμπλέκεται στην εκπαίδευση;
 - θα πρέπει οι γονείς να εμπλέκονται στην εκπαίδευση;
 - με ποιά κριτήρια θα αποφασίσουμε τι θα διδάξουμε;
 - με ποιά κριτήρια θα αποφασίσουμε ποιόν θα διδάξουμε;
 - Παράρτημα & εργαστήριο: Φιλοσοφία με/για Παιδιά

Ρ. Γασπαράτου

Φιλοσοφία της παιδείας

θυμόμαστε:

- δεν υπάρχει μία “σωστή”, σίγουρη ή τελειωτική απάντηση για κανένα πρόβλημα
- όμως δεν είναι όλες οι απαντήσεις εξίσου δικαιολογημένες
- υπάρχουν δε, απαντήσεις που είναι τελείως λάθος!

Ρ. Γασπαράτου

Φιλοσοφία της παιδείας

Πηγές & βιβλιογραφικές προτάσεις

Ελληνόγλωσσες

Γασπαράτου, Ρ. (2014). *Φιλοσοφία της Παιδείας*. Σημειώσεις Πανεπιστημιακών Παραδόσεων. ΤΕΕΑΠΗ, Πανεπιστήμιο Πατρών.

Κόντος, Π. (χ.χ). *Θέματα φιλοσοφίας της παιδείας*. Πανεπιστημιακές σημειώσεις. Παν/μιο Θράκης.

Ρ. Γασπαράτου

Φιλοσοφία της παιδείας

Πηγές & βιβλιογραφικές προτάσεις

Ξενόγλωσσες

Martin, J. R. (1981). The ideal of an Educated Person, *Educational Theory*, 31(2), 97-109.

Martin, J. R. (1985). *Reclaiming a Conversation: The Ideal of the Educated Woman*. New Haven: Yale University Press.

Noddings, N. (1995). *The philosophy of Education*. Westview Press.

Noddings, N. (2003). *Caring: A Feminine Approach to Ethics and Moral Education*. University of California Press.

Peters, R. S. (1972). Education and the Educated Man. Στο R. F. Dearden, P. H. Hirst, and R. S. Peters (Eds.), *A Critique of Current Educational Aims*. Routledge & Kegan Paul.

Ρ. Γασπαράτου

Φιλοσοφία της παιδείας

Τέλος Ενότητας

Χρηματοδότηση

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στο πλαίσιο του εκπαιδευτικού έργου της διδάσκουσας.
- Το έργο «**Ανοικτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα στο Πανεπιστήμιο Πατρών**» έχει χρηματοδοτήσει μόνο την αναδιαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού.
- Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.

Σημειώματα

Σημείωμα Αναφοράς

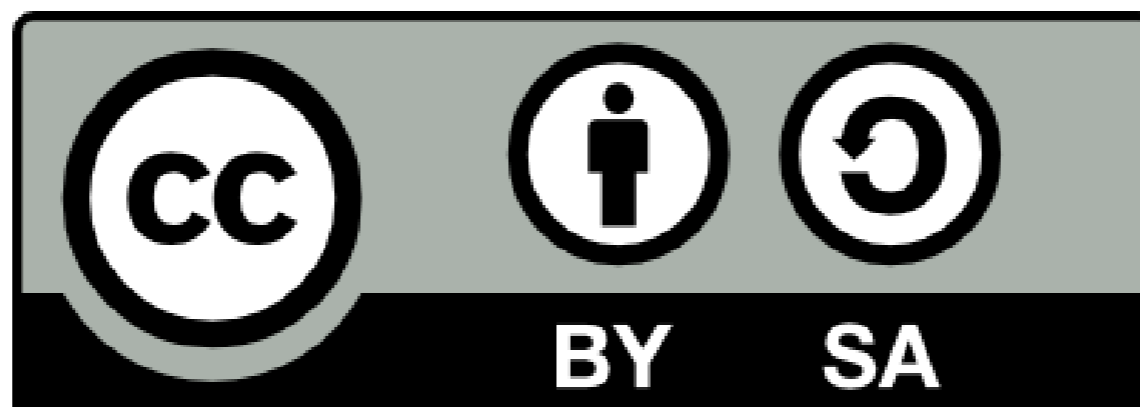
- Copyright Πανεπιστήμιο Πατρών, Σχολή Κοινωνικών και Ανθρωπιστικών Επιστημών, Τμήμα Επιστημών της Εκπαίδευσης και Αγωγής στην Προσχολική Ηλικία, Ρένια Γασπαράτου, «Φιλοσοφία της Παιδείας». Έκδοση: 1.0. Πάτρα 2014. Διαθέσιμο από τη δικτυακή διεύθυνση: <https://eclass.upatras.gr/courses/PN1471/>

Σημείωμα Αδειοδότησης

Το παρόν υλικό διατίθεται με τους όρους της άδειας χρήσης Creative Commons Αναφορά, Παρόμοια Διανομή 4.0 [1] ή μεταγενέστερη, Διεθνής Έκδοση.

Εξαιρούνται τα αυτοτελή έργα τρίτων π.χ. φωτογραφίες, διαγράμματα κ.λ.π., τα οποία εμπεριέχονται σε αυτό και τα οποία αναφέρονται μαζί με τους όρους χρήσης τους στο «Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων».

[1] <https://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/>

Σύμφωνα με αυτήν την άδεια ο δικαιούχος σας δίνει το δικαίωμα να:

Μοιραστείτε — αντιγράψετε και αναδιανέμετε το υλικό

Προσαρμόστε — αναμείξτε, τροποποιήστε και δημιουργήστε πάνω στο υλικό για κάθε σκοπό

Υπό τους ακόλουθους όρους:

Αναφορά Δημιουργού — Θα πρέπει να καταχωρίσετε αναφορά στο δημιουργό , με σύνδεσμο της άδειας

Παρόμοια Διανομή — Αν αναμείξετε, τροποποιήσετε, ή δημιουργήσετε πάνω στο υλικό, πρέπει να διανείμετε τις δικές σας συνεισφορές υπό την ίδια άδεια όπως και το πρωτότυπο